

Welcome Stranger Werk van kunstenaars in openbare ruimte

Kunst om vanaf de stoep te bewonderen

Een knalgroene spreekbuis aan een gevel, morsecode met weerkaatsend zonlicht en een film over ritmisch beton in Amsterdam-Noord: de kunstwerken van Welcome Stranger spelen met de grens tussen privé en publiek domein.

Jan Pieter Ekker
AMSTERDAM

‘Beste vreemdeling,’ klinkt er uit een lange, knalgroene hoorn aan een gevel in de Jacob Burggraafstraat, tussen de Grote en de Kleine Wittenburgerstraat. ‘Ik spreek tot jou vanuit de kamer waarin ik woon. Er is hier een raam. Een klein vierkant raam aan de linkermuur. De lucht moet net zijn opgeklaard, want een enkele licht-

straal is de kamer binnengekomen en snijdt nu als een vierkante buis door de ruimte.’

Wie praat hier? De metalen pijp die aan de hoorn bevestigd is, gaat op de vijfde verdieping door een vierkant raam naar binnen. Zit daar iemand te jeremiëren? Nu, op dit moment? De lucht is helemaal niet opgeklaard, het is bewolkt – de hele dag al.

Een flyer, in een plastic bakje naast de hoorn, biedt uitkomst: het is een kunstwerk van Jacob Dwyer, *De spreekbuis*. Het werk maakt deel uit van het langlopende project Welcome Stranger, een initiatief van Marianna van der Zwaag, die tevens curator is van De Oude Kerk. In 2017 raakte zij op het schoolplein aan de praat met kunsthistorica Hester Elzerman over Welcome Stranger, dat al jaren een slapend bestaan leidde. Ze besloot het een nieuwe impuls te geven.

Knalrood hekwerk

‘Werken vanuit het woonhuis’ was van oudsher het onderscheidende element van Welcome Stranger, maar in 2020 – het was corona – zag Van der Zwaag dat veel mensen elkaar op straat ontmoetten. ‘Ik ben gaan werken met de gevel en met het eigen huis van de kunstenaar, dus op de grens tussen privé en het publiek domein. Dat dunne lijntje tussen binnen en buiten zag ik ook los van corona als een van de weinige vrije

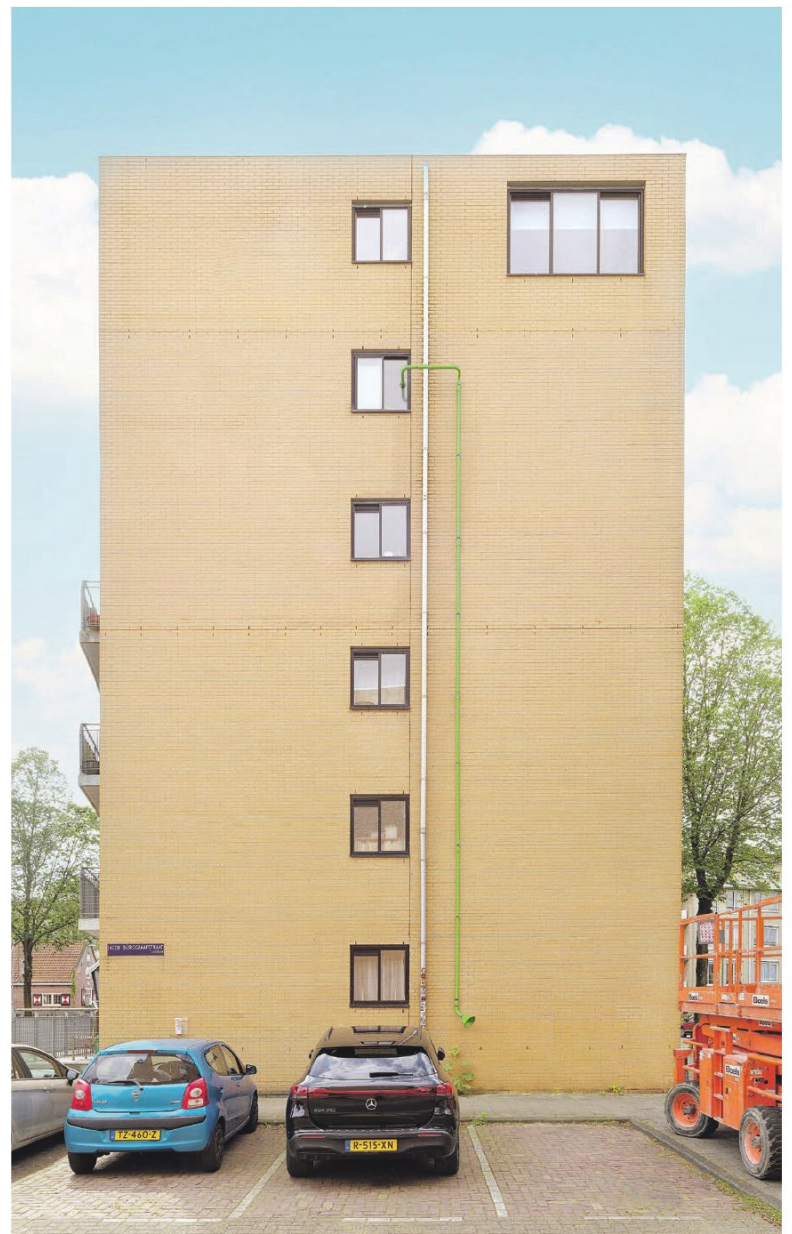
ruimtes waar je nog iets mee kon doen. Het is het eigen huis van de kunstenaar, je hoeft alleen een tijdelijke vergunning aan te vragen – en niet eens in alle gevallen. Dat is te doen.’

Van 2020 tot 2022 maakten tien kunstenaars een werk voor de façade van hun eigen huis. Esther Tielemans bedekte dat van haar met gif-groene folie, Simon Wald-Lasowski veranderde zijn zolderkamer in een koekoeksklok. Minne Kersten liet een airconditioner uit haar raam rooklierten de straat in blazen, Lucas Lenglet transformeerde zijn huis tot een kooi: vijf maanden lang zat er een knalrood hekwerk voor de ramen van zijn bovenwoning in de Staatsliedenbuurt.

‘Ik zie en spreek veel kunstenaars,’ vertelt Van der Zwaag. ‘Ik kies heel organisch, als ik iets in hun praktijk zie wat me laat denken dat ze iets kunnen of zouden willen onderzoeken met zo’n tussenruimte. Nieuwsgierigheid is leidend, de locatie is van ondergeschikt belang.’ De kunstenaars krijgen een honorarium om een plan te ontwikkelen, vervolgens is er een werkbudget beschikbaar – de hoogte is afhankelijk van het plan. ‘Je weet van tevoren niet waar je uitkomt. Soms loopt het heel erg uit de hand en moet ik op zoek naar extra geld.’

Voor de huidige, vierde editie van Welcome Stranger zijn werken gemaakt door twee

→ **De spreekbuis** van Jacob Dwyer, op Kleine Wittenburgerstraat 315, is onderdeel van project Welcome Stranger.
FOTO'S GERT JAN VAN ROOIJ

kunstenaars en een kunstenaarsduo. Kristina Benjocki en Stijn Verhoeff maakten *Het hoogt en het laagt*, een film over Plan van Gool, een wijk in ritmisch beton in Amsterdam-Noord, die eind jaren zestig is ontworpen door architect Frans van Gool. De film, die ter plekke te zien is door een QR-code te scannen, is gebaseerd op gesprekken met buurtbewoners en bevat beelden van de dagelijkse activiteiten en werkzaamheden in de wijk. De komende maanden gaan Benjocki en Verhoeff door met het voeren van gesprekken met hun medebuurtbewoners.

Boodschap in morsecode

‘Je thuis reikt verder dan je huis,’ stelt Sarah van Sonsbeeck over haar werk. Van Sonsbeeck wilde al langer iets doen met de reflectie van de zon die weerkaatst op ramen. Op uitnodiging van Welcome Stranger deelt ze nu het uitzicht vanuit haar eigen huis en daarmee de bemoeidigende boodschap die het haar geeft.

De vertaalslag is bepaald ingenieus: achter een raam op de vierde verdieping van het Benno Premselagebouw aan de andere kant van het water – een gemeentelijk monument dat gebruikt wordt door de Hogeschool van Amsterdam – creëerde Van Sonsbeeck een lichtpuls die eruitziet als zonlicht dat wordt weerkaatst door het glas. De puls is een boodschap in morsecode: Ga zo door!

Van der Zwaag: “We hebben lang gezocht naar de beste locatie voor het werk. Nu is het goed te zien als je de metro op de Wibautstraat uitkomt en als je de trap naar de kade neemt. Dat is een plek met veel passanten, scholieren en mensen die naar hun werk gaan.”

Dat lang niet iedereen doorheeft dat het hier om kunst gaat, vindt ze niet erg. “Er hoeft van mij geen sticker op. Ik houd van het onverwachte, dat je het tegenkomt. Welcome Stranger heeft voor mij een tweeledige betekenis; het verwijst naar het publiek dat een werk ontmoet en wellicht iemand anders ontmoet bij het werk, maar het kunstwerk is voor mij ook de *stranger* die ergens opduikt en een reactie oproept.”

Het werk van Jacob Dwyer had Van der Zwaag al eens gezien op De Ateliers, de kunstopleiding aan de Stadhouderskade, maar ze kende hem niet persoonlijk. “We hebben een keertje koffie gedronken. Hij had destijds geen huis, hij ging van plek naar plek, maar dat vond ik juist interessant, want dat is iets waar heel veel mensen in de stad mee te maken hebben. Toen zijn plan klaar was, had hij wel een woning. Toen moesten we snel schakelen; vergunningen aanvragen en afspraken maken met de woningbouwvereniging.”

Niet gesloopt

Als je je oor te luisteren legt bij de hoorn die Dwyer aan zijn gevel bevestigde, hoor je de kunstenaar (in het Engels en in gebroken Nederlands) fluisterpraten over alle binnenruimtes die hij de afgelopen jaren zag in Amsterdam – van onderhuur naar antikraak, van bank naar mezzanine, in een schijnbaar hopeloze zoektocht naar betaalbare huisvesting.

‘Hoeveel kamers heb ik in deze stad gekend? In hoeveel buurten heb ik sluiproutes geleerd? Hoeveel burens heb ik niet gesproken?’ Toen hij hier kwam wonen, werd Dwyer verteld dat het pand zou worden gesloopt. De sloop ging niet door, omdat de grote trap van grote architectonische waarde bleek. Gelukkig maar, zijn spreekbuis is nu in ieder geval tot medio september te bewonderen.

‘Je weet van tevoren niet waar het uitkomt. Soms loopt het heel erg uit de hand’

Welcome Stranger

Jacob Dwyer, Kleine Wittenburgerstraat 315

Sarah van Sonsbeeck, Spinozastraat (op trap brug Wibautstraat), dagelijks tussen 8.00 en 19.00 uur

Kristina Benjocki en Stijn Verhoeff, Het Laagt 24

Er zijn komende maanden verschillende straatbijeenkomsten bij de kunstwerken; de eerstvolgende is zaterdag 27 juli om 12 uur bij de Ontmoetingsplaats van Shinkichi Tajiri in Plan van Gool.

➔ Ahmet Ögüts *Bakunin's Barricade* in het Stedelijk Museum.

‘Had dan mijn deel uitgeleend’

Kees Keijer
AMSTERDAM

Een actiegroep heeft het Stedelijk Museum gevraagd een kunstwerk uit te lenen voor een studentenprotest. Het museum weigerde, hoewel het contract bepaalt dat het kunstwerk als barricade gebruikt mag worden.

Het gaat om een installatie van kunstenaar Ahmet Ögüt (1981), die een barricade maakte van dranghekken, een compleet autowrak en straatmeubilair, met daaraan bevestigd werken uit de collectie van het Stedelijk Museum, van onder anderen Marlene Dumas, Pieter Engels, Nan Goldin, Käthe Kollwitz en Kazimir Malevitsj.

Het Stedelijk verwierf het werk voor de collectie. Bij de aankoop hoort een contract waarin staat dat de koper zich bereid verklaart het werk uit te lenen om het als barricade te gebruiken,

‘in de context van radicale economische, sociale en politieke transformatieve gebeurtenissen en bewegingen die aanleiding geven tot ernstige zorgen onder de bevolking aangaande fundamentele mensenrechten’.

Ahmet Ögüt werd voor zijn kunstwerk geïnspireerd door de anarchistische denker Michail Bakoenin (1814-1876). Toen Pruisische troepen in 1849 de socialistische opstand in Dresden wilden neerslaan, stelde Bakoenin voor om schilderijen uit de collectie van het Nationaal Museum voor de barricades te plaatsen. Zijn mederevolutionairen namen zijn voorstel echter niet serieus en het plan werd niet uitgevoerd.

Publieksbedrog

Op 28 mei diende een collectief van kunstenaars, activisten en cultuurprofessionals een bruikleenverzoek in bij het Stedelijk Museum. Het idee

was om Ögüts kunstwerk te gebruiken voor een demonstratie op de Gerrit Rietveld Academie of een andere studentendemonstratie in de stad.

Stedelijkdirecteur Rein Wolfs bood aan de barricade op te bouwen voor de Rietveld Academie, maar zonder de originele kunstwerken. In plaats daarvan zouden replica's worden getoond. De actiegroep ging niet akkoord; het gebruik van replica's zou niet alleen bedrog zijn tegenover het publiek, het zou het geheel ook tot een holle performance maken.

Ögüt vindt het jammer dat het Stedelijk de originele kunstwerken niet wil uitlenen. Hij had liever gezien dat het museum in elk geval zijn deel van het kunstwerk zou uitlenen, waar vervolgens andere kunstenaars op hadden kunnen reageren. “Ik geloof dat veel kunstenaars met waardevolle kunstwerken bereid zouden zijn gevonden uit solidariteit werken aan de barricade toe te voegen.”

De hele krant altijd bij de hand

Exclusief voor abonnees

Lees de Digitale Editie.
parool.nl/editie **Het Parool**

Ontdek dat ARTIS leeft tijdens de

ZOOMER AVONDEN

elke zaterdag van 6 juli t/m 31 augustus

Koop je tickets via artis.nl

Zing mee met **Adriaan Persons** op zaterdag 20 juli

ARTIS PARK